

THE PREDICTED CORRELATION AMONG VALUES OF MARRIED INDIVIDUALS, MARITAL ADJUSTMENT AND COMMUNICATION SKILLS

Bülent DİLMAÇ¹

*Prof. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi,
bulentdilmac@gmail.com*

Ayşe BAKIRCIALIOĞLU

*Millî Eğitim Bakanlığı
eczaa-4092@hotmail.com*

Abstract

The aim of this study was to determine the relationships between marital adjustment and communication skills, and to test the structural equality model of relationships between marital adjustment and communication skills. The research was conducted in accordance with a relational screening model, a subtype of the general screening model. The research was applied to randomly selected 600 married individuals aged between 18 and 70 years living in Istanbul in March and June of 2017. After the forms which were not taken into practice by the researcher for various reasons were extracted, the study group consisted of 392 female and 171 male married individuals. In this study, "Value Scale", "Marriage Compliance Scale" and "Communication Skills Scale" were used as data collection tools. In addition, a "Personal Information Form" developed by the researcher was used to determine the demographic characteristics of the participants. Structural Equation Modeling Analysis was done in the study. In addition, percentage and frequency calculations of collected data were performed with "SPSS 18" package program. According to the results of the research, it was found that there is a positive and linear relationship between marital adjustment and the value of married individuals. Marital adjustment was the most relevant variable for married individuals. There is a positive and direct relationship between these two variables. When the predictive relationships between the values of married individuals and their communication skills are examined, it is seen that there is a positive linear relationship.

Keywords: Marriage adaptation, value, communication

EVLİ BİREYLERİN SAHİP OLDUKLARI DEĞERLER, İLETİŞİM BECERİLERİ VE EVLİLİK UYUMU ARASINDAKİ YORDAYICI İLİŞKİ

Özet

Araştırmada evli bireylerin sahip oldukları değerler, evlilik uyumu ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri yapısal eşitlik modeli ile sınanması hedeflenmiştir. Araştırma genel tarama modelinin bir alt çeşidi olan ilişkiyel tarama modeline uygun olarak hayata geçirilmiştir. Araştırma 2017 yılı mart ve haziran ayları içerisinde İstanbul ilinde yaşayan random yöntemi ile seçilen 18 ve 70 yaş arası 600 evli bireye uygulanmıştır. Çeşitli sebeplerle araştırmacı tarafından uygulamaya alınmayan formlar çıkartıldıktan sonra çalışma grubu 392 kadın, 171 erkek evli bireylerden oluşmaktadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak "Değerler Ölçeği (TSBÖ)", "Evlilikte Uyum Ölçeği (ÇBASDÖ)", "İletişim Becerileri Ölçeği"

¹ Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye, <https://orcid.org/0000-0001-5753-9355>

kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik özelliklerini nitelemek için araştırmacının geliştirdiği “Kişisel Bilgi Formu” başvurulmuştur. Araştırmada Yapısal Eşitlik Modellemesi Analizi yapılmıştır. Ayrıca toplanan verilerin yüzde ve frekans hesapları “SPSS 18” paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre evli bireylerin sahip oldukları değerle evlilik uyumu arasında pozitif ve doğrusal bir ilişki varlığı saptanmıştır. Evli bireylerin evlilik uyumu ile en çok ilişkili olan değişken ise iletişim becerisi olmuştur. Bu iki değişken arasında pozitif ve doğrudan ilişki vardır. Evli bireylerin sahip oldukları değerler ile iletişim becerileri arasındaki yordayıcı ilişkiler irdelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelime: Evlilik Uyumu, Değer, İletişim Becerileri

GİRİŞ

Günümüzün en mühim ihtiyaçlarından olan iletişim yetisi, kişinin çocukluk çağından itibaren karakterinin gelişiminde mihenk taşı niteliğindedir. İnsan yaşamında doğum öncesinden başlayarak hayatının sonuna kadar devam eden bir iletişim süreci vardır. Araştırmalar iletişim kurma tekniklerinin, kişinin yaşamında ne denli mühim olduğunu ve kişilik gelişimi üzerindeki olumlu-olumsuz katkılarını göz önüne sermektir. İletişimin kalitesini bireylere ait olan psiko-sosyal özellikler ve empatik beceri düzeyleri etkilemektedir (Dökmen, 1987; Ersanlı, 1993; Köseoğlu, 1994).

İletişim bireysel ve toplumsal düzeyde insan yaşamının temel ve vazgeçilmez bir ögesidir. Sosyal bir varlık olan insan, diğer insanlarla ve çevresiyle sürekli bir “etkileşim” ve “iletişim” içindedir. İnsanın iletişim kurma zorunluluğu var oluşundan kaynaklanmaktadır. İletişim dolayısıyla sosyal yaşam, varoluşumuzun temel öğelerindedir (Dökmen, 2004). İnsan, ilişkileri içinde sürekli tanımlanan bir varlıktır; diğer insanlarla hiç iletişimi olmayan bir insan düşünülemez (Cüceloğlu, 2015; Güngör, 2007).

İletişim, birey ile birey (ya da bireyler) arasında yapılan bir anlam yüklü sembol ve işaretlerin gönderimi, alımı, işlenişi, yeniden gönderimi, yeniden alımı ve yeniden işlenişi vb. süreci olarak ifade edilebilir. İletişim, insan türsel özelliği olan toplumsallaşmanın bir yansımasıdır. Oksay’ a (1982) göre iletişim, ortak semboller yoluyla kişiler arasında anlamların değiş tokuş edildiği bir süreçtir (Kazancı, 1997) Özetle iletişim; bilgi, duygu, düşünce ve tutumların simgeler sistemi aracılığıyla kişiler ve gruplar arasında ya da toplumsal düzeyde değiş tokuş edildiği dinamik bir süreçtir. İletişim, kaynak, ileti, hedef, kanal, geri besleme ve gürlüğü öğelerini içermektedir (Gürüz ve Eğinli, 2008: 23).

Bireyin seçtiği iletişim biçimi onun yaşam tarzını şekillendirmektedir. İletişim becerilerine sahip olan kişi, insan ilişkilerinde eşitliği gözetir ve kendini ifade eder, hislerini samimi ve içtenlikle aktarır, diğerlerinin haklarına kastetmeden kişisel haklarını savunur. İletişim becerilerine sahip olmayan bireyler ise kendini inkâr eder; tutuk, endişeli başkalarının kendisi adına seçim yapmasına izin veren kendi seçimlerini yapamayan ya da isteklerini karşılamak için saldırganlığa başvuran, sadece kendini düşünen başkalarını hiçe sayan hedeflerine başkalarını kırarak ulaşan kişilerdir (Gemici, 2012)

Kişiler iletişim kurmada ve çatışmaya girmede farklılıklara sahip olabilirler. Evlilik ilişkisi söz konusu olduğunda bu farklılıklar konusunda farkında olmak, yaşanan bir çatışmanın olabilecek olumsuz sonuçlarını en aza indirmede yardımcı olur (Güngör, 2009). İlk iletişim ailede başlar ve aile, içinde bulunduğu toplumun özelliklerini taşır. Bireyin toplumda uyum sağlayabilmesi ve doğru iletişimi kurabilmesi için öncelikle ailesinde eşler arasındaki iletişimin sağlıklı olması gerekir. Evlilik kurumunda da iletişimin etkisi yok sayılmayacak kadar önemlidir.

Evlilik temel olarak; iki kişinin yasal olarak ayrı ilan edilinceye kadar bir araya gelmesi olarak tanımlanabilir. Evlilikle ilgili araştırmalarda, evlilik yerine evlilik kalitesi, evlilik uyumu, evlilik tatmini gibi kavramlarla karşılaşılmaktadır. Bu kavramlar, gerek evlilik ilişkisinin kalitesine yönelik olması nedeniyle, gerek evlilik ilişkisini değerlendirmesiyle birbirlerine benzer (Polat, 2006) Kendi aralarında iletişim halinde olan, evlilik ve aileyi konularında fikir birliği yapabilen, sorunların çözümünde olumlu çözümler çıkarabilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanabilir (Hacı, 2011)

Evlilik uyumu yüksek olan evlilikler, çatışmanın oldukça az olduğu, eşlerin önemli konularda anlaşmaya vardığı, keyif alarak birlikte aktiviteler yaptığı ve birbirlerine bağlılıklarını gösterdiği evlilikler olarak da tanımlanabilir (Spanier, 1972). Evlilik ilişkisi ve yaşanan sorunlar ele alındığında; evliliğin iptali, boşanma, ayrılık, terk etme gibi konuları içeren evlilik sürekliliği kavramı ve devam

eden evliliklerde evlilik kalitesi kavramı kullanılmaktadır. Evlilik kalitesi, evlilik ilişkisinin nasıl olduğu, eşlerin bu konuda ne hissettiği ve bu durumdan nasıl etkilendiği ile doğrudan ilişkili olan bir kavramdır. Bu kavram; evlilik doyumunu, evlilik uyumunu ve evlilik bütünlüğünü de kapsayan genel bir kavramdır. Evlilikte yüksek kalitenin, iyi uyum, yeterli iletişim, yüksek doyum ve mutluluk derecesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmalar, mutlu bir evliliğin bireyin mutluluğu ve iç dünyasında iyi olma üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca mutluluk başarılı bir evlilikte bulunması gereken bir bileşendir (Johnson ve Booth, 1998; Hicks ve Platt, 1970; Akt. Canel, 2007) Evlilikte ve toplumda mutluluğun olmasının bir diğer koşulu da kişiler kendileri hakkında ve çevresindekiler hakkında bilgiye sahip olmalıdır. Nitekim bu şekilde ahlaki değerlere daha bağlı davranışlarda daha tutarlı ve ortak tutumlar içerisinde olan evli bireylerin olmasına olanak sağlar. Bu nedenledir ki değer kavramı evlilikte ve bireyler arası iletişim de yapı taşlarındandır.

Gelecek zaman hakkında, kişi ya da toplum olarak hayatın anlamının ne olacağı ile ilgili bir görüşe sahip olmak zorundayız. Şundan bahsedildiğinde çok abartmış olmayız. Bireyler kendileri ile ilgili az sayıda bilgiye sahip. İnsanlık nedir? Yükümlülüklerimiz neleri kapsamaktadır? Olayların ahlaki boyutu nedir? Bahsedilen bu sorunlarla hayat boyu her toplulukta karşılaşmaktadır (Dilmaç ve Ekşi, 2012). Erdem (2003), değerlerin, davranışlara kaynaklık eden ve onları karşılamaya yarayan anlayışlar olduğunu belirtmiştir.

Değer, “bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak ifade edilebilir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2017). Budak (2005) değerleri; belirli bir toplumda neyin iyi, neyin kötü, doğru veya yanlış, arzu edilebilir veya arzu edilemez olduğu konusundaki ortak görüşler, standart olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde bir başka tanımda ise değerler; bireyin neyin iyi, neyin kötü olduğu konusundaki inançları, arzu edilen ve edilmeyen yargıları olarak ele alınmıştır (Dilmaç, Deniz ve Deniz, 2009). Akbaş (2008) değerleri, bireylere nelerin önemli olduğu, nelerin tercih edilmesi gerektiği ve kısaca nasıl yaşanması gerektiği olarak belirtir. Değerler bireyin düşünce, tutum, davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkar ve toplumsal bütünlüğün ayrılmaz bir parçasını oluşturur (Dilmaç, Boz geyikli ve Çıkılı, 2008)

Doğan'a (2007) göre değerler, bir kişi ya da bir topluluğun ideal kabul ettiği var olma ya da hareket etme tarzıdır. Dilmaç (2007) değeri, insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran inançlar bütünü olarak tanımlamıştır. Değerler insanların duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla yakından ilgilidir ve insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahiptir. (Dilmaç, 2007)

Değerler, toplumda uyulması gereken kuralları ve ortak kalıpları oluşturmaktadır. Değerlerde meydana gelen bozulmalar toplumun yapısında da bozulmalara sebep olabilir. Çağlar (2005) değerleri, bireylerin düşünce, tutum ve eylemlerinde birer standart olarak ortaya çıkan kültürel öğeler olarak adlandırılabilmesini ifade etmektedir. Değerlerde genetik olarak bireyler arasında geçiş yapılmadığı gibi sosyal rollerle öğrenme sürecine kuşaktan kuşağa aktararak öğrenmeleri gerçekleşmiş olur (Sarı, 2005).

Genel anlamda değerler yaşantımızı etkilemektedir. Değerin sosyal ve kültürel biçimleri bireyleri farklı şekilde etkilemektedir (Gökçe, 1994). Değerleri insanların var olan veya yeniden kazanılan davranışlarıyla da ilişkilendirmek mümkün olacaktır. Değerler bireyin düşünce, tutum, davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkarlar ve toplumsal bütünselliğin ayrılmaz bir öğesini oluştururlar. (Durmuş, 1996). Değerler bireylerin sosyal statülerinin belirlenmesinde birer araç olarak kullanılırken rollerin seçiminde ve gerçekleşmesinde rehberlik ederler. Değerler kişilerin dikkatini yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesnelere üzerinde yoğunlaştırır. Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yolları, değerler tarafından gösterilir. Böylece kişiler hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.

Evlilik, farklı özelliklere sahip iki kişinin kendi ailelerinden ayrılarak yeni bir oluşuma girdikleri süreçtir (Fidsner,1995; Akt Yavuzer, 2012). Evliliğin gerekliliği incelendiğinde evlilik yaşamı iki bireyin biyolojik, sosyal, psikolojik ihtiyaçları ve güdülleri hedeflediği görülür. Bu süreçte çocuk yapmak yetiştirmek ve kendi nesillerini üretmek de evliliğin gereksinimlerindedir (Özguven, 2015). Çocukların eğitiminde evli çiftler kendi ailelerinden getirmiş oldukları manevi değerleri en üst düzeyde verirler. Bu şekilde ailede aldıklarını bir sonraki kuşağa manevi değer aktarımını sağlamaktadır (Willi,

2012). Bu da ancak uyumlu evliliklerde sağlanabilir. Evliliği bireylerin uyum içerisinde sürdürdükleri bir yapı olarak görürüz. Kişilerin karakteristik özellikleri, yetiştirilme şartları, büyüdükleri yer, inanç sistemi benimsedikleri değerler evlilik uyumuna etki etmektedir. Davranışlarımız, düşüncelerimiz ve tutumlarımız doğrudan ya da dolaylı olarak değerlerimizden etkilenmektedir (Dilmaç ve Ekşi, 2012).

Diller ortak bilincin ve ortak manevi değerlerin ifade edilmesini sağlar. Düşünceleri ve duyguları anlamak ve anlamlandırmak dilsel ifadeyle sağlanır (Willi, 2012). Mutlu ve uyumlu ailelerin evlilikte yaşadığı sorunlar karşılaştıkları olumsuzluklar ailenin sarsılmasına sebep olmaktadır (Özgüven, 2015). Evlilikte eşlerin duygularını düşüncelerini birbirlerine eksik, kusurlu, ya da yanlış iletimi birçok uyumsuzluk ve geçimsizliğin ana nedeni olur. Bu yanlış iletimler küçük konuların büyümesine ve çatışmaların yaşanmasına sebep olur. Oysaki doğru ve eksiksiz iletişim, evli çiftlerin birbirlerine daha yakın olmalarını ve empatik anlayış içerisinde güven duymalarını sağlar (Özgüven, 2015). Evlilik uyumunu etkileyen unsurlar içerisinde kişinin sahip olduğu değerler yer almaktadır. Kişilerin evlilik uyumlarını ve artırabilmek ve değerlerini nesillerine aktarabilmek için aile içi iletişimin iyi olması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında evli bireylerin sahip oldukları değerler, iletişim becerileri ve evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin nasıl analiz edildiği konusunda bilgilere yer verilecektir.

1. Araştırmanın Modeli

Nicel araştırma paradigmasına sahip bu çalışmada, evli bireylerin sahip oldukları değerler, evlilik uyumları ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve bu değişkenler aralarındaki ilişkilerin yapısal eşitlik modeli ile sınanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma, genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkisel tarama modeline göre gerçekleştirilmiştir.

Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evrenin tamamı ya da evrenden alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde, evren hakkında genel bir yargıya ulaşmak amacıyla yapılan tarama araştırmalarıdır. Genel tarama modelleri tekil ya da ilişkisel taramalar yapmaya imkân verir. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasındaki değişimin birlikte var olup olmadığını veya bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2009).

2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilinde yaşayan yaşları 18 ile 50 yaş ve üstü oluşan, 392'si kadın, 171'i erkek bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	392	69.6
Erkek	171	30.4
Toplam	563	100

Tablo1'de görüldüğü gibi araştırma katılımcılarının 392'si (%69,6) kadın 171'i (%30,4) erkektir.

Tablo 2: Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	N	%
18-30	139	24.7
21-40	239	42.5
41-50	122	21.7
50 ve üstü	63	11.2
Toplam	563	100

Katılımcıların 139'u (%24,7) 18 ile 30 arasında, değişen, 21-40 yaş aralığında 239'u (%42,5), 41-50 yaş aralığında 122'si (21.7), 50 ve üstü 63 (%11,2) yaş aralığındadır.

Tablo 3: Katılımcıların Eğitim Durumu

Eğitim durumu	N	%
İlkokul	124	22.0
Ortaokul	38	6.7
Lise	122	21.7
Üniversite	61	10.8
Lisansüstü	63	11.2
Toplam	563	100

Tablo 3'te görüldüğü gibi katılımcıların eğitim durumu 124'ü (%22,0) ilkököl, 38'i (%6,7) ortaokul, 122'si lise (%21,7), 113'ü üniversite 61 (%10,8) ve 63'ü (%11,2) de lisansüstü düzey şekildedir.

3. Veri Toplamada Kullanılan Ölçme Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Değerler Ölçeği (TSBÖ), Evlilikte Uyum Ölçeği (ÇBASDÖ) İletişim Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla bireysel bilgi formu kullanılmıştır.

3.1 Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, çalışma hakkındaki bilgileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

3.2 İletişim Becerileri Ölçeği

Korkut Owen – Bugay (2014), tarafından geliştirilen iletişim becerilerini ölçeği üniversite öğrencileri ve yetişkin bireylerin iletişim becerilerinin ölçmek amacı ile yapılmıştır. Ölçek 25 madde ve 4 farklı faktörden oluşmaktadır. İlk faktör “Başkalarını ön yargısız dinlerim, insanları oldukları gibi kabul ederim” gibi maddeler içeren temel iletişimi unsurlarını oluşturduğu için iletişim ilkeleri ve temel beceriler (1,3,6,13,15,16,21,23,24,25) adını almıştır. İkinci faktörde ise “Duygularımı rahatlıkla dile getirebilirim, düşüncelerimi sözel olarak ifade edebilirim” vb. ifadeler kendini anlatmaya yönelik maddeler bulunduğu için Kendini İfade Etme (KIE) (2,5,17,20) olarak adlandırılmıştır. Üçüncü faktörde ise “Konuşmaları dinlerken, içerikle yüz ifadesinin ya da beden duruşunun uyumuna dikkat ederim, Konuşurken söylediklerimle beden dilimin uyuşmasına dikkat ederim”. Sözel olmayan mesajları anlayabilme ve aktif dinlemeye yönelik olduğu için Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim (EDSOI) (10, 11, 12, 18, 19, 22) adı verilmiştir. Dördüncü ve son faktör ise diğer “İnsanlarla kolaylıkla sohbet başlatabilirim” maddesinde ifade edildiği gibi insanlarla kolayca iletişim başlatmaya ve insanlara ilgi duymaya yönelik olduğu için İletişim Kurmaya İsteklilik (IKI) (4,7,8, 9, 14) adını almıştır. Ölçek1 (hiçbir zaman) -5 (her zaman) arası 5'li likert tiptedir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin 25 maddesi için dört faktörlü olarak tanımlanan modele ait uygunluk istatistiklerinin uyum indekslerine göre kabul edilebilir aralıkta olduğu bulunmuştur. Ölçekten alınan yüksek puanlar iletişim becerilerinin yüksek olduğunu ifade eder. En az 25-en fazla ise 125 puan alınabilir.

3.3 Evlilik Uyum Ölçeği

Evli bireylerin uyum düzeylerinin belirlenmesi için Locke ve Wallace tarafından geliştirilen bu ölçeğin ülkemiz için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Tutarel-Kışlak (1999) tarafından yapılmıştır. 15 madde içeren ölçek, hem genel evlilik uyumunu ya da niteliğini ölçmekte, hem de çeşitli konularda (aile bütçesi, duyguların ifadesi, arkadaşlar, cinsellik, toplumsal kurallar, yaşam felsefesi) anlaşma ya da anlaşamama ile ilişki tarzını (boş zaman, ev dışı etkinlikler, çatışma çözme, güven) ölçmektedir. Ölçekten alınacak puanlar 0-58 arasında değişmektedir. Ölçek maddeleri farklı sayıda ve seçenekten oluşmaktadır. İlk soruda bireylerin evlilikteki mutluluk düzeylerini en iyi tanımladıkları noktayı (çok mutsuzdan çok mutluya uzanan yedi nokta) işaretlemeleri istenmektedir. İki-dokuz arasındaki sorularda çeşitli konulara ilişkin olarak eşlerin anlaşma-anlaşmazlık derecelerini 6'lı likert üzerinde belirlenmektedir. On ve on beş arasındaki sorularda ise bireylerden evliliklerini en iyi ifade ettiğini

düşündükleri cevabı işaretlemeleri istenmektedir. Puanın yüksekliği evliliğin uyumlu olması anlamına gelmektedir.

3.4. Değerler Ölçeği

Dilmaç, Arıca ve Cesur (2014) tarafından geliştirilen değerler ölçeği, değer ifadelerinin kişinin yaşamındaki anlam ve önemine göre duygu ve düşüncelerini en iyi yansıttığını düşündüğü değer ifadelerini puanlamaya dayanmaktadır. Ölçek 39 değer ifadesi ve 9 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; “Toplumsal Değerler (Social Values)”, “Kariyer Değerleri (CareerValues)”, “Entellektüel Değerler (Intellectual Values)”, “Maneviyat (Spritual Values)”, “Materyalistik Değerler (Materialistic Values)”, “İnsan Onuru (Honor of Humanity)”, “Romantik Değerler (Romantic Values)”, “Özgürlük (Freedom)” ve “Fütüvvet (Futuwwat/munificience ve courage)” olarak isimlendirilmiştir. Ölçek likert tipi olup 0’dan 9’a kadar değer almaktadır. Ölçekten alınan puanın düşmesi ve sıfıra yaklaşması o değerın kişinin yaşamında çok önemli yer tutmadığını; puanın yükselmesi ve dokuza yaklaşması, o değerın kişinin hayatında çok önemli ve vazgeçilmez olduğunu göstermektedir.

Öncelikle tüm değer ifadeleri için temel bileşenler analizi bağlamında açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin örneklem uygunluğu değeri 926 ve Bartlett Sphericity Testi yaklaşık Ki-Kare değeri 14543.11 ($p<.001$) olarak bulunmuştur. Bileşen matrisi ve Varimax yöntemiyle gerçekleştirilen döndürme bileşen matrisi incelendiğinde tüm değerlerin toplam varyansın %65,37’sini açıklayan 13 faktör altında toplandığı görülmüştür. Ortak varyansların “zaman” dışında (.431) tamamının. 50’nin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte döndürülmüş bileşen matrisinde yer alan 14 değerın aynı anda birden fazla faktör altında 10’dan daha düşük bir farkla 32 ve üzeri yük değerine sahip olduğu ya da bir faktör altında tek başına kaldığı görülmüştür (Aile, Zaman ve Kişisel İç Bütünlük tek kalan değerlerdir). Bu nedenle bu 14 değer çıkartılarak aynı koşullar altında benzer nedenlerle açıklayıcı faktör analizi iki kere daha tekrarlanmıştır. Üçüncü faktör analizinde beş değer ve dördüncü faktör analizinde iki değer daha çıkartılmış, geriye kalan 39 değerın sorunsuz bir şekilde toplam varyansın %64,74’ünü açıklayacak şekilde dokuz faktör altında toplandığı görülmüştür. Son faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin örneklem uygunluğu değeri. 910 ve Bartlett Sphericity Testi yaklaşık Ki-Kare değeri 9133.26 ($p<.001$) olarak bulunmuştur. Adalet/Hakkaniyet (.466) dışındaki tüm değerlerin ortak varyansının .50 ile .80 arasında değişmekte olduğu görülmüştür.

Değerler Ölçeğinin faktörler bazında Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları da hesaplanmıştır. Analiz sonucunda “Toplumsal Değerler” için .90, “Kariyer Değerleri” için .80, “Entellektüel Değerler” için .78, “Maneviyat” için .81, “Materyalistik Değerler” için .78, “İnsan Onuru” için .61, “Romantik Değerler” için .66, “Özgürlük” için .65 ve “Fütüvvet” için de .63 olarak hesaplanmıştır.

Sonuç olarak, Değerler Ölçeği’nin ilk psikometrik bulguları, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu yönündedir.

4. Verilerin Toplanması

Ölçekler, amaçlı örnekleme yöntemi ile tespit edilen katılımcılara araştırmacı ve araştırmannın yardımcıları tarafından uygulanmıştır. Ölçekler, İstanbul ilinde ikamet eden, random yolu ile seçilen evli bireylere uygulanmıştır. Araştırma çalışma grubu, 18 yaş ile 70 yaş arası evli bireylerden oluşmaktadır. Ölçekler uygulanmadan önce katılımcılara araştırmannın amacı ve ölçeğin nasıl uygulanacağı hakkında bilgiler verilmiştir. Ölçeklerin uygulanmasında gönüllülük ilkesi esas alınmıştır. Araştırmannın sonuçlarının gizlilik esasına uygun olarak kimseyle paylaşılmayacağı ve isim belirtilmesine gerek olmadığına dair bilgilendirmeler yapılarak katılımcıların güven duymaları sağlanmıştır. Araştırma anketinin uzun olmasının yanı sıra soruların kısa cevaplı ve ilgi çekici olması katılımcıların istekliliğini arttırmıştır. Toplamda 600’ü bulan veri sayısı, geçersiz sayılan verilerden dolayı (eksik işaretleme, yarım bırakma, soruları anlayamama... vb.) 563’e düşmüştür. Uygulamalar yaklaşık 20-30 dakika sürmüştür.

5. Verilerin Analizi

Araştırmada, evli bireylerin sahip olduğu değerler, evlilik uyum ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve bu değişkenler aralarındaki ilişkilerin yapısal eşitlik modeli ile sınanması

amacıyla yapısal eşitlik modellemesi analizi yapılmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi kuramsal bir modeli test etmek için gözlenen ve gizil değişkenler arasındaki nedensel ve karşılıklı ilişkileri ortaya koyan istatistiksel bir yaklaşımdır (Shumacker ve Lomax, 2004). Yapısal eşitlik modellemesi analizi AMOS 19 Programı ile gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca toplanan verilerin yüzde ve frekans hesapları SPSS 18 paket programı ile gerçekleştirilmiştir.

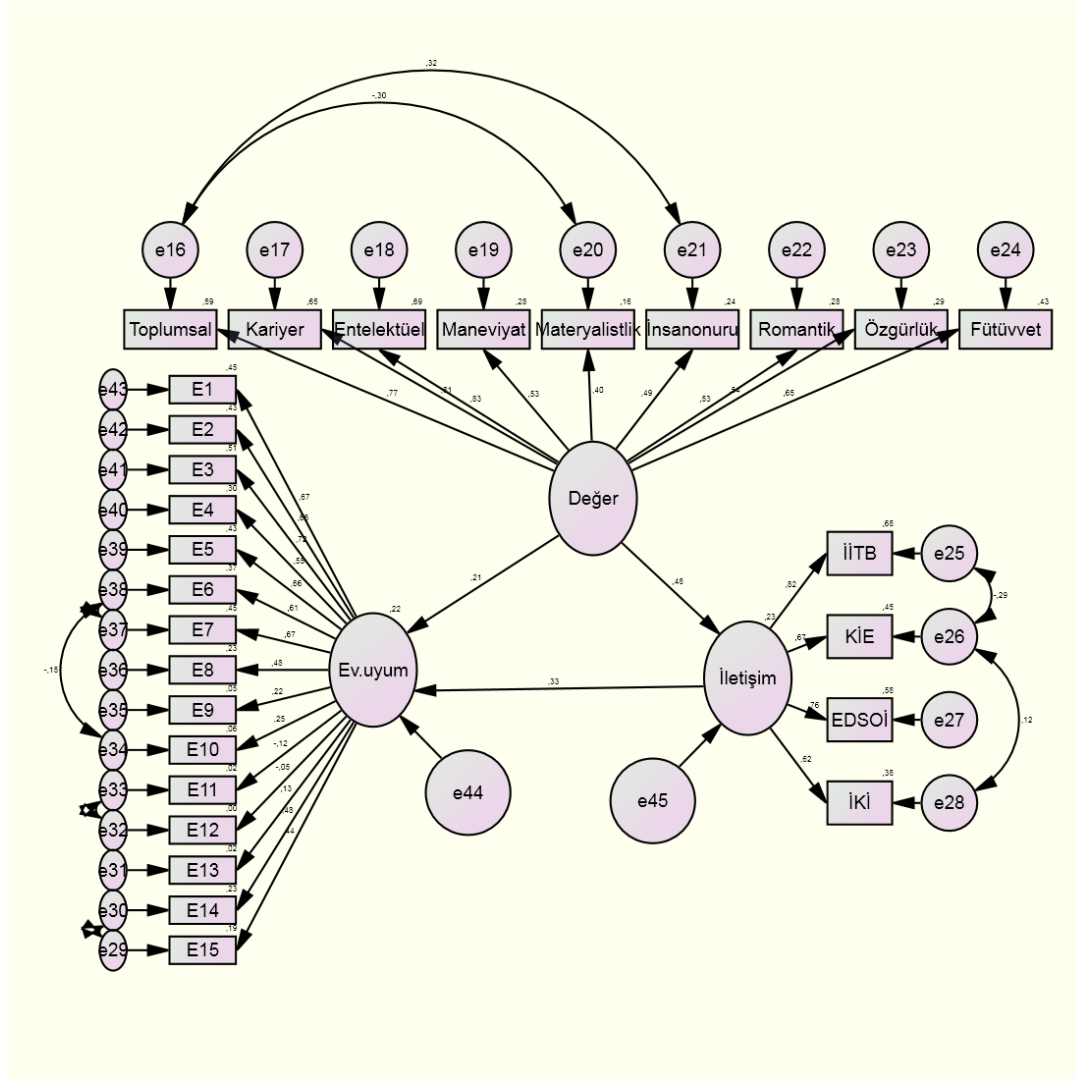
BULGULAR

Elde edilen son modelde ($X^2 = 272.822$, $df = 71$, $p < .001$) dokuz exogenous, değerler (toplumsal, kariyer, entelektüel, maneviyat, materyalistlik, insan onuru, romantik, özgürlük ve fütüvvet) beş endogenous (evlilik uyum, İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler (IITB), Kendini İfade Etme (KIE), Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim (EDSOI) ve İletişim Kurmaya İsteklilik (IKI)) veri yer almaktadır. Modelde gösterilen yolların her biri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. The Bentler-Bonett normed fit index (NFI), The Tucker-Lewis coefficient fit index (TLI) ve diğer uyum indeksleri modelin oldukça iyi uyumlu olduğunu göstermiştir (Tablo-). Modelde yer alan endogenous verileri arasındaki iki yönlü korelasyonların her biri yüksek değerlere sahiptir ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, çalışmada kullanılan değerler ölçeğinin alt boyutlarının sahip olduğu korelasyon değerlerinden de etkilenmektedir.

Tablo 4: Yapısal Eşitlik Modelinin Uyumuna İlişkin İstatistiksel Değerler

<i>Ölçüm</i>	<i>İyi Uyum</i>	<i>Kabul Edilebilir Uyum</i>	<i>Modelin Uyum İndeksi Değerleri</i>
(X^2/sd)	≤ 3	$\leq 4-5$	3.84
RMSA	≤ 0.05	0.06-0.08	0.07
SRMR	≤ 0.05	0.06-0.08	0.04
NFI	≥ 0.95	0.94-0.90	0.91
CFI	≥ 0.97	≥ 0.95	0.96
GFI	≥ 0.90	0.89-0.85	0.94
AGFI	≥ 0.90	0.89-0.85	0.91
TLI	≥ 0.95	0.94-0.90	0.91

Tablo 4'te yer alan uyum değerleri incelendiğinde, $X^2/sd = 3.84$, $RMSEA = 0.07$, $SRMR = 0.070$, $NFI = 0.91$, $CFI = 0.96$, $GFI = 0.94$, $AGFI = 0.91$ ve $TLI = 0.91$, olarak bulunmuştur. Genel olarak, modelin istenen düzeyde uyum değerlerine sahip olduğu anlaşılmaktadır (Bollen, 1989; Browne ve Cudeck, 1993; Byrne, 2010; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2011; Tanaka ve Huba, 1985). Test edilen tek faktörlü model Şekil 3'te gösterilmiştir. Modelde gösterilen tüm yollar 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Şekil 2: Modele İlişkin Yol Analizi

Tablo 5: Evli Bireylerin Sahip Oldukları Değerler, Evlilik Uyumları ve İletişim Becerileri Arasındaki Yordayıcı İlişkilere Yönelik Model

Yordayıcı Değişken	Bağımlı Değişken	Toplam Etki	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Standart Hata	Kritik Değer
Değerler	Evlilik Uyum	0.21	0.21	0	0.32	3.99**
Değerler	İletişim Becerileri	0.48	0.48	0	0.34	9.71**
İletişim Becerileri	Evlilik Uyum	0.33	0.33	0	0.13	2.85**

^a Toplam etki = Doğrudan etki + Dolaylı etki, * $p < 0.01$, ** $p < 0.05$.

Tablo incelendiğinde, evlilik uyumu etkileyen önemli bağımsız değişkenlerden birinin ($t=3.99$, $p<0.01$) değerler olduğu görülmektedir. Bu faktör incelendiğinde bağlantı katsayısı değeri $\beta=0.21$ şeklinde ortaya çıkmıştır. Evli bireylere ait olan değerler ile evlilik uyumları arasındaki yordayıcı ilişkiler incelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer bir değişle elde edilen sonuçlar, evli bireylerin sahip oldukları değerlerin artmasıyla evlilik uyumlarında artış olacağını ortaya koymaktadır.

Modelde evlilik uyumu etkileyen en önemli değişkenin ($t= 2.85, p<0.01$) iletişim becerileri olduğu gözlenmektedir. Bu faktöre ilişkin bağlantı katsayı değeri $\beta= 0,33$ olarak bulunmuştur. Evli, bireylerin iletişim becerileri ve evlilik uyumları arasındaki yordayıcı ilişkiler irdelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer bir değişle elde edilen sonuçlar, evli bireylerin iletişim becerileri arttıkça evlilik uyumlarının da artacağı çıkarımı yapılmaktadır.

Ayrıca sınıan modelde, iletişim becerilerini etkileyen en mühim bağımsız değişken değerinin ($t=9.71, p<0.01$) olduğu görülmektedir. Bu faktörle ilgili bağlantı katsayı değeri $\beta= 0.48$ şeklinde belirlenmiştir. Evli bireylere ait olan değerler ve iletişim becerileri arasındaki yordayıcı ilişkileri incelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer bir değişle ulaşılan sonuçlar, evli bireylerin sahip oldukları değerlerin artmasıyla ile iletişim becerilerinin de artma olacağını ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA

Araştırmanın bulgularına göre evlilik uyumu etkileyen en önemli değişkenin iletişim becerileri olduğu görülmüştür. Evli, bireylerin iletişim becerileri ve evlilik uyumları arasındaki yordayıcı ilişkiler incelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle elde edilen bulgular, evli bireylerin iletişim becerileri arttıkça evlilik uyumlarının da artacağı anlamına gelmektedir. Literatürde evlilik uyumu ve iletişim becerileri ile ilgili birçok çalışma bulunmakla birlikte evlilik uyumu ve iletişim becerisi değişkenlerini beraber alan sınırlı sayıda çalışma vardır. Literatürdeki iletişim, problem çözme ve çatışma çözme gibi değişkenlerin evlilik uyumu arasındaki ilişkinin sonuçlarının araştırmanın bulguları ile örtüştüğü görülmüştür. Demir (2016), da yaptığı çalışmasında evlilik uyumu ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Evlilik uyumu ile kişiler arası problem çözme ölçeğinin alt boyutu olan sebatkârlık ve yapıcı problem çözme arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki oldu saptanmıştır. Kendine güvenmeme sorumluluk almama ve kendine güvenmeme alt boyutlarında ise negatif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Problem çözme becerisi olumlu yönde arttıkça çiftler arası evlilik uyumunun artacağı görülmüyor. Problem çözme becerisi iletişim becerisine olumlu katkı yapmaktadır. Bizim araştırmamızda da bireylerin iletişim becerileri arttıkça evlilik uyumunun arttığı bulgusunu desteklemektedir. Karadağ (2015), yaptığı araştırma da ise eşler arasındaki iletişimin (sorun paylaşma, duygu paylaşma, tartışma sıklığı ve tartışma sonrası küslük, cinsel sorunları paylaşma ve birbirine vakit ayırma vb.) evlilik uyumunu etkilediği görülmüştür. Bu araştırmaların iletişim, sorun paylaşma yapıcı problem çözme becerilerindeki artışın evlilik uyumunu olumlu düzeyde artırdığı görülmüştür. Araştırmamızda da kendini ifade edebilme başkalarını yargısız dinleme alt boyutlarında yüksek puanların evlilik uyumu puanı ile doğrusal yönde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte olumsuz iletişimin, karşısındaki kişiye zaman ayırıp dinlememe, tartışmanın sıklığı ve kendine güvenmeme sorumluluk almama gibi olumsuz iletişimin ise evlilik uyumunu negatif yönde etkilediğini araştırmaların bulguları destekler niteliktedir. Ayrıca iletişimle benzer olarak evlilik uyumunu etkileyen en güçlü değişkenlerden birinin çatışma çözme stillerinden olumlu, olumsuz çatışma çözme stili ve geri çekilmedir. Olumsuz çatışma stili ve geri çekilmenin evlilik uyumunu olumsuz etkilediği, olumlu çatışma stiline ise evlik uyumunu olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Çakmak-Tolan'ın (2015) yaptığı araştırma bulgularına göre evlilikte yaşanan sorunlarda olumlu çatışma stili kullanıldığında evlilikte kalıcı problemler yıkıcı üslup seçilmemiş olmaktadır. Böylelikle ailede iletişim becerilerinin iyi olması kadar yaşanan sorunların olumlu çatışma stili kullanılarak çatışmaları çözmenin de evlilik uyumunu olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Araştırmamızın bulgularını aile içi iletişim becerilerinin olumlu olması evlilik uyumunu arttırdığını destekler niteliktedir.

Canel (2007), betimsel olarak yaptığı çalışmasında “ailede problem çözme becerisini geliştirme yoluyla evlilik doyumunu artırma grup çalışmasının” evli bireylerin evlilik doyumlarını, evlilik uyumlarını, eşle yaşanan çatışmalarını ve eşlerine karşı öfkelerini azaltmakta etkili olduğu belirlenmiştir. Fakat evli çiftlerin aileden kaynaklanan sosyal çevre ve ekonomik koşulların oluşturduğu olumsuzlukları etkisiz olduğu görülmektedir. Burada problem çözme becerisinin yanı sıra daha farklı benlik güçlendirme çalışmaları da yapılabilir. Evli bireylerin iletişim becerileri yüksek olduğunda kendilerini ifade edebilme, karşındakini dinleyebilme, duygularını anlatabilme gibi temel iletişim beceri yüksek olan bireyler eşleri ile geleceğe yönelik planlama yaparken, karşılaşılan problemleri çözmeye ortak davrandıklarında evlilik uyumları yüksek olmaktadır. Buradaki evli çiftlerin iletişim ve problem çözme becerisini yapılan grup çalışması ile geliştirerek evlilik uyumunu artırılması sağlanır.

Araştırmanın sonucunda gözlenen problem çözme becerisi geliştirme eğitiminin evlilik uyumunu anlamlı düzeyde etkilemektedir. Bizim araştırmamızdaki benzer bulguda iletişim becerisinin evlilik uyumunu anlamlı derecede etkilediğidir. İletişim becerisi geliştirme programı uygulandığında evlilik uyumunu olumlu yönde etkileyeceği öngörülebilir. Problem çözme becerisinde yüksek puan alan bireylerin iletişim becerilerinin de paralel oranda puanlara sahip olacağı düşünülmektedir. Araştırmada çevreden ve aileden kaynaklanan problemlerin eğitimin etkisi olmadığı gözlenmiştir. Bizim araştırmamızda böyle bir veriye ulaşılmamıştır. Araştırmanın nicel olmasından kaynaklanmaktadır. Tüm bunların ışığında evlilik uyumunu etkileyen birçok değişkenin olmasının yanı sıra iletişim becerilerinin evlilik uyumunu pozitif yönde etkileyen en önemli değişkenlerin başında geldiği sonucuna varılabilir.

Bruyne (2000), evlilikte yaşanan çatışmalar yapıcı bir şekilde yönetildiğinde ilişkilerin güçlendiğini, yıkıcı bir şekilde yönetildiğinde ise, doyumsuz ve mutsuz ilişkilerin ortaya çıkma olasılığının arttığını öne sürmüşlerdir. Cohan ve Bradbury (1997), Gottman ve Krokoff (1989) ve Greef ve De Bruyne'ye (2000) göre, çiftler arasında olumsuz/yıkıcı çatışma çözme tarzının kullanılması, strese karşı savunma gücünü ve dayanıklılığı azalttığından, evlilik uyumunun ve evlilik doyumunun azalmasına neden olmaktadır. Yıkıcı çatışma çözme tarzı daha çok zayıf iletişim becerileri ve uyumsuzluk gibi özelliklere bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Hacı (2011) ve Öner (2013) 'yaptığı araştırmada evli bireylerin çatışma çözme stilleri ve evlilik uyumları arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Evlilik yaşantısında yaşanan problemler ve iletişim bozuklukları bireyler arasında çatışmalara sebep olduğunu varsayarsa bu da bireylerin iletişim becerilerinin düşük olduğunu gösterir yaşanan çatışmaların olumlu yönde çözülmesi iletişimi arttıran unsur olduğunu kabul ettiğimizde bu iki araştırmanın sonucu araştırmamızın sonucunu desteklemektedir. İletişim becerisi de çatışma çözme stilleri gibi evlilik uyumunu anlamlı derecede yordadığı sonucuna varılabilir.

Evlilik uyumu etkileyen önemli bağımsız değişkenlerden bir diğeri ise değerler değişkeni olduğu görülmektedir. Evli bireylerin sahip oldukları değerler ile evlilik uyumları arasındaki yordayıcı ilişkiler incelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle elde edilen bulgular, evli bireylerin sahip oldukları değerlerin artmasıyla ile evlilik uyumlarında artış olacağını ortaya koymaktadır. Literatürde değer değişkeni ile yapılan birçok araştırmanın örneklemi ilköğretim orta öğretim ve lisans düzeyindeki öğrencilerden oluşmaktadır. Dolayısı ile evli bireyler ve evlilik uyumu ile birlikte olan araştırma sayısı son zamanlarda artmaya başlamıştır. Burada evlilik uyumu ve değer değişkeni ile ilgili araştırma bulgularını destekleyecek bilgiler aktarılacaktır. Özen'in (2006), da yaptığı araştırmaya göre demografik değişkenlerin etkisini göz ardı ettikten sonra eşlerin geleneksellik, hazcılık, uyarılımlık, değer benzerlikleri eşlerin evlilik uyumunu olumlu şekilde yordamıştır. Eşlerin güç, değer farklılıkları, evlilik uyumunu olumlu bir şekilde yordamıştır. Araştırmanın sonucuna göre bireylerin değer benzerlikleri ve farklılıkları evlilik uyumunu olumlu yönde katkı sağlamıştır. Araştırmamızın bireylerin sahip olduğu değerler evlilik uyumuna anlamlı derecede katkı yapmıştır. Araştırmamızın sonucuna benzer niteliktedir. Kublay (2013), evlilik uyumu ile değer tercihleri arasındaki ilişki incelendiğinde; fütüvvet, özgürlük, romantik değerler, insan onuru, maneviyat, entelektüel değerler, kariyer değerleri ve toplumsal değerler ile evlilik uyumu arasında anlamlı ve olumlu yönde bir ilişki saptanmıştır. Materyalistlik değerler ile evlilik uyumu arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Evli çiftlerdeki özgürlük, maneviyat, toplumsal değerler artması evlilik uyumunu da arttırmaktadır. Çiftlerin sahip oldukları değerler artarsa evlilik uyumları da pozitif oranda artmaktadır yorumu yapılabilir. Araştırmamızın bulgularını literatür bulguları destekler niteliktedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre, iletişim becerilerini etkileyen önemli bağımsız değişkenin değer değişkeni olduğu görülmektedir. Evli bireylerin sahip oldukları değerler ile iletişim becerileri arasındaki yordayıcı ilişkileri incelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle elde edilen bulgular, evli bireylerin sahip oldukları değerlerin artmasıyla ile iletişim becerilerinde de artma olacağını ortaya koymaktadır. Literatür araştırmasında evli bireylerin iletişim becerileri ile değer değişkeni arasında yapılan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bununla birlikte Tosun ve Dilmaç'ın (2015) yaptığı evli çiftlerin değeri ve çatışma çözme stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmanın bulguları araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir. Araştırma da evli bireylerin kullandıkları çatışma çözme stillerinin sahip oldukları değerlere göre farklılaştığını tespit etmiştir. İletişim becerisi puanı yüksek olan kişinin çatışma çözme stilleri puanı yüksek olacağını ön görürsek

araştırmamıza bu sonuç olumlu katkı demektir. Evli bireylerin sahip oldukları değerler çatışma çözme stillerini pozitif yönde etkilemektedir. Bu açıdan araştırmamızda evli bireylerin sahip olduğu değerler iletişim becerilerini etkiler bulgusunu destekler niteliktedir. Heppener ve Petersen' de (1982) yaptığı araştırmada bireylere altı saatlik problem çözme becerisi eğitimi verilmiş verilen eğitim sonunda pozitif yönde değişim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Verilen eğitimin problem çözme becerisini arttırdığı gibi kişiler arası iletişim berisini de olumlu yönde artıracakları düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında araştırmamızın bulgusuyla literatür bulgusu birbirini desteklemektedir. Kişiler arası iletişimi geliştirmek için verilen eğitimin yanında değerleri (sorumluluk, arkadaşlık, barışçıl olma hoşgörü saygı ve güvenilirlik) ile ilgili bir artma olmasıyla kişiler arası ilişkilerde pozitif yönde artışın olacağı bu araştırma ve araştırmamızın bulgularını benzerlik göstermektedir. Kilit (2008), tarafından yapılan çalışmada insani değerlerin ve kişilik özelliklerinin problem çözme yaklaşımı ile ilişkisini araştırmıştır. Kişinin sahip olduğu değerlere göre problem çözme becerisinde ilişki olduğu gözlenmiştir. Yapılan araştırmada mutluluk, aile, dürüstlük ve sorumluluk değerleri ön planda yer almıştır. Aceleci ve düşünen problem çözme becerileri alt boyutları arasında da pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Problem çözme becerisi ile iletişim becerisinin benzer nitelikte olması sebebi ile araştırmamızın bulgusu, literatür bulgusunu destekler niteliktedir. İletişim becerilerini bireylerin sahip olduğu değerler anlamlı derece de etkilemektedir. İletişim becerilerini etkileyen en önemli değişkenlerden birinin değer değişkeni olduğu görülmektedir. Evli bireylerin sahip oldukları değerlerdeki artış ve sıralamanın önemi artıca iletişim becerisi de artacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, M. (2008). *Endüstri Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Uyumları ile Öğretmenlik Tutumları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü (3. Basım)*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Cohan, C. L. ve Bradbury, T. N. (1997). Negative life events, marital interaction and the longitudinal course of newlywed marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73 (1), 114-128.
- Cüceloğlu, D. (2015). *İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağlar, A. (2005). *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. M. Sevinç (Ed.), *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür
- Çakmak- Tolan, Ö. (2015). *Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri, İlişkiye Dair İnançlar ve Çatışma Çözüm Stilleri Bağlamında Yordanması*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Demir, S. (2017). *Ergenlerin Kişiler Arası Problem Çözme Becerileri ve Empatik Eğilimlerinin Sahip Olduğu Değerler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği ile Sınanması*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Dilmaç, B. Bozgeyikli, H. ve Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen Adaylarının Değer Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 6 (16), 69-91.
- Dilmaç, B. ve Ekşi, H. (2012). Öğretmenlerin Sahip Oldukları Değerlerin ve Özgeci Davranışlarının Mesleki Benlik Saygısı Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10 (23), 65-82.
- Dilmaç, B., Arıca, O. T. ve Cesur, S. (2014). A Validity And Reliability Study On The Development Ofthe Values Scale İn Turkey. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(5), 1661-1671
- Dilmaç, B., Deniz, M. Ve Deniz, M.E. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları İle Değer Tercihlerinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 7 (18), 9-24.

- Doğan, B. (2007). *Örgüt Kültürü*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (1987). Empati Kurma Becerisi ile Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1-2):183-188
- Dökmen, Ü. (2004). *Yarına Kim Kalacak? Evrenle Uyumlaşma Sürecinde Varolmak Gelişmek Uzlaşmak*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Durmuş, Ç. (1996). Değerlerin Meslek Grupları Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (4), 55-72.
- Ersanlı, K. (1993). İnsan İlişkilerinde Empatik Yaklaşımın Yeri Ve Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*.5,70-72.
- Gemici, H. (2012). İlköğretim 8.sınıf öğrencilerine uygulanan etkili iletişim ve empatik beceri eğitiminin öğrencilerin iletişim ve empatik becerilerine etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gottman, J. M. ve Krokoff, L. J. (1989). Marital Interaction and Satisfaction: A longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57 (1), 47.
- Gökçe, O. (1994). Türk Gençliğin Sosyal ve Ahlaki Değerleri, *Ata Dergisi*, 1, 25-30.
- Greiff, A. P. ve De Bruyne, T. (2000). Conflict Management Style and Marital Satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 26, 321-334.
- Güngör, H, A. (2009). Evli Bireylerin Sahip Oldukları İletişim Çatışması Türü, Romantik Kıskançlık ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin Evlilik Doyumlarının Üzerine Etkisi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güngör, H. (2007). Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gürüz, D., Eğinli, A. T. (2008). *Kişilerarası İletişim. Bilgiler-Etkiler-Engeller*, Ankara: Nobel Yayın
- Hacı, Y. (2011). Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, Algılanan Aile İçi İletişim Ve Çatışma Çözme Stillere Göre Yordanması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karadağ, Ş. (2015). Evlilik Uyumu İlişkisinde Aile İçi İletişimin Rolü: Konya Örneği. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karasar, N. (2009). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Kazancı, M. (1997). *Kamuda ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler*. Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları.
- Kilit, R. B. (2008). İnsan Değerlerinin ve Kişilik Özelliklerinin Problem Çözme Yaklaşımıyla ilişkileri: Banka Çalışanları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köseoğlu, S. (1994). Psikolojik Danışmanların Empatik Becerileri ve Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kublay, D. (2013). Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Öner, Ş, (2013). Evli Bireylerin Evlilik Çatışması, Çatışma Çözüm Stilleri ve Evlilik Uyumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özen, A. (2006). Evlilik Uyumunun Yordayıcıları Olarak Karı ve Kocaların Değer Uyumları ve Eşlerin Çatışma Çözüm Stilleri. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Özguven, İ. E. (2015). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Polat, D. (2006). Evli Bireylerin Evlilik Uyumları ve Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimlerinin Azı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73-88.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2004). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modelling*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Spanier, G. B. (1972). Romanticism And Marital Adjustment. *Journal Of Marriage And The Family*, 34(3), 481-487
- Türk Dil Kurumu [TDK] (2017). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a47e16ce78534.06263078. (Erişim Tarihi 15.10.2017).
- Tutarel- Kışlak, Ş. (1999). Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) güvenilirlik ve geçerlik çalışması. 3P Psikoloji, Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 7(1), 50-57.
- Willi, J. (2012). *Aşk ve Evlilik Terapisi*. (İ. İgan, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.